

պետութեան որ օր մը կրնայ զալ յիշենց
այդ վեհ յիշատակներուն արձանատեօրին
մէջ, պօէր մարտիկներու քաջութիւններուն
ըով, Ֆրանսային մայրական խրախուսանքի
աղաղակը ամենէն գեղեցիկ էջերէն մէկը պիտի
բռնէ :

Q.

ԱԶԳԱՅԻՆ ՔՐՈՆԻԿ

Գ. ԼՈՒՍԻՆԵԱՆԻ ՖՐԱՆՍԱԶԱՅ ԲԱՌԱՐԱՆԸ .

— Այս բառարանը որ կուգայ աւելնալ Նորաշ-
րի, Նուպարեանի եւ Քաջուհիի ծանօթ գործե-
րուն վրայ, արմէքաւոր աշխատութիւն մըն
է եւ խիստ պատուարել հեղինակին համար,
Գործին առջին հատորը որ մեր աչքին առջեւ
ունինք եւ որ կը պարունակէ **A-IX** գրերը մի-
այն, 1080 մեծ երեսներէ բաղկացած է եւ շատ
աւելի ընդարձակ է քան Նորայրի ամբողջ
բաղկերը, որ մեծագոյնն էր մինչեւ իմա եւ
րեւցած Ֆրանսական բառարաններուն (չհաշու-
ելով անշուշտ Քաջուհիի երկհատոր հոյակապ
աշխատութիւնը որ մասնագիտական դործ մըն
է) : Հեղինակը իր այս երկաթիտութեամբ նը-
ւերած է հայ դրականութեան գործ մը զոր
կրնանք միակը համարել, քանզի վերոյիշեալ
երեք բառարանները՝ որոնցմէ մեծապէս օգ-
տուած է նոր հեղինակը, չունին այն ամբող-
ջական կատարելութիւնը եւ ճոխութիւնը որ
կը ներկայացնէ այս նոր բաղկերը, որ թէ՛
գրական եւ թէ՛ դիտական մասերու միացմամբ
անմխտելի առականութիւն մը ունին իր ե-
րեք նախորդներուն վրայ : Գուրտուն Լուսին-
եանի բառարանը թէեւ ընդհանուր կերպով
դրաբար յօրինուած՝ աակայն գրեթէ աճողջ
բառերու զիմաց դրուած են նաեւ աշխարհա-
բար բացատրութիւնները : Անպէս որ ամբողջ
դործը կրնանք համարել բովանդակութիւն մը
Նորայրի եւ Նուպարեանի գործերուն, որոնց
միացած է Քաջուհի գործը իր գիտական բառե-
րու մթերմովը, Ասով չենք ուզեր ըսել թէ
ամբողջ գործը միմիայն խառնուած է այդ եր-
բեակ հեղինակութեանց . Գուրտուն Լուսին-
եան յօրինած է նաեւ իր կողմէն շատ մը նո-
սակերտ բառեր որոնցմէ ոմանք պիտի ընդու-
նուին զիբաւ եւ գործածուին զարմանալի

մէկ մասն ալ անշուշտ պիտի մերժուին իր
րեւ խաղալու եւ աններգաշնակ լինլ որ մեծա-
գոյն արժէքը կրկնազմէ այս գործին, այն գոհու-
ղութիւնն է որ բրած է հեղինակը այդ տեսակ
բազմաախս գործ մը հրապարակ հանկելով . ո-
րովհետեւ պէտք է ի նկատի առնել թէ աոյն
բառարանին հրատարակութիւնը Բարիդի մէջ,
մաքուր տպագրութեամբ եւ ճոխ պատկերնե-
րով, նիւթական ծանր ձեւնարկ մըն է
զոր չկրնար փոխարինել նոյն իսկ գրգեւուն
ամբողջական վաճառումը :

Պ. ՄԱՐԻՅԵՆԻ ԲԱՆԱԽՈՍՈՒԹԻՒՆԸ. — Պ. Լէոն

Մարիյե շատ գեղեցիկ բանախօսութիւն մը
բրաւ վերջերս հայկական խնդրոյն վրայ Ահա-
ւասիկ ինչ որ կը գրէ «Բրօ Արմէնիա» այդ
մասին, «Աստիստիս տը լա Բէ քաւ լը Տոուա»
վերջին բանախօսութիւնը տեղի ունեցաւ յու-
նուար 28 երկուշաբթի իրիկուն, Ստաթե-
թէ Սափանթի օթէլը, նախագահութեամբ
«Փուռ տ'Աքէլ»ի փաստաբան Պ. Ժուէի, Պ.
Լէոն Մարիյե իրեն նիւթ առած էր «Կացու-
թիւնը Հայաստանի մէջ ու Եւրոպայի պար-
տականութիւնը» : Վեհոգի բանախօսը որ 1896ին
իսկ՝ գործուած ոճիւրներու դէմ բողոք բարձաւ,
մեծ գծերով վերապատկերել յետոյ ջարդե-
րու պատմութիւնը, — Ուրֆա եւ իր եկեղեցին,
Պոլսոյ փողոցները եւ բերեղով սպաննուած
մարդիկը, Եւրոպայի թերհաւատութիւնը,
մէկ քանի խնդրերու յուզումները, զիւսանգի-
տական պատմականները զոր կառավարութիւն-
ները գործածեցին իրենց անշարժութիւնը ար-
դարացնելու համար, Լոպանթի իշխանին դերը,
յետոյ խոհեմ ջարդերը, անհատական սպանումը,
հունձքերու ջնջումը, հրաքակաւ բռնաբար-
կութիւնները, արշաւի գաւառումը, — այսմե-
կան վախերը պարզեց, մեծ կոտորածի մը վե-
րահասութիւնը, անհրաժեշտ պէտքը որ Եւ-
րոպան գործէ անյապաղ, ցոյց տուաւ պար-
տաւորութիւնը զոր ունին Պերլինի դաշնա-
բար աստորագրողները, հասարական նկատելի,
կարգ մը նշաններու եւ կարգ մը աղբիւրներու
համեմատ, որ պետութեանց միջամտութիւն
մը տեղի ունենայ : Բանախօսը բուռն ծափեր
ընդունեցաւ Պ. Լիւսիէն Լը Ֆուսէ, քանի
մը բառով շնորհակալ եղաւ «Բրօ Արմէնիային»
ու նաեւ Պ. Զօպանեանին, այն աշխատութեան
համար զոր տուած էին այս հաւաքման կազ-
մակերպումին, անգամ մը եւս յայտարարեց
«Ա. Բ. Ա. Բ. Պ. Տոուա» հանդէսը պատ-

բաւտ էր ընդունել յայն առաջնորդները, տա-
քըմանները կամ լուսերը զոր Հայոց պաշտ-
պանները պիտի զրկեն անոր» :

Պ. Լէոն Մարիէէ որոշած է հայկական խըն-
դրոյն վրայ մանրամասն յիշատակագիր մը ներ-
կայացնել իշխակոյի յառաջիկայ տարւոյն մու-
ցահանդէսին առթիւ այնտեղ գումարուելիք
կաղաղութեան Համաժողովին :

ԶԳԱՍՏՈՒՆՔ. — Թիֆլիսէն Պ. Գրիգոր Բա-
լասանց մեղի կ'իմացնէ թէ մտադիր է ի մօ-
տոյ հրատարակել հանդէս մը (վեցամսեայ) ,
«Ձգացմունք» տիտղոսով : Այս հանդէսը պիտի
պարունակէ միմիայն բանաստեղծութիւններ ,
եւ բանաստեղծութեանց բննադատութիւններ :
Բաժանորդագրութիւնն է . տարեկան՝ երկու
րուպիւր : Դիմել հետեւեալ հասցէին .

M. Grégoire Balassiantz, Choulaver
(Caucase, Russie)

ՇՈՏԻԵՐԻ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ. — Ֆիլիպէէն մե-
ղի կը հաղորդեն թէ տեղոյն ազգայիններէն
Պ. Ա. Բրքքէսիւեան պիտի հրատարակէ մօտ
օրէն տեսարակ մը «Շօտիէրի պատմութիւն»ը
(Chaudière à vapeur) վերնագրին տակ , ի-
րական կեանքէ առնուած :

Տեսարակը լոյս պիտի տեսնէ նաեւ Ֆրանսե-
րէն , անգլիերէն , գերմաներէն լեզուներով
եւ ձրիաբար պիտի զրկուի ամէն ծանօթ հաս-
ցէներու :

Ձրիապէս պիտի ստանան նաեւ ամեն անոնք
որ կը փափաքին ու իրենց հասցէն կը զրկեն
Պ. Ա. Բրքքէսիւեանին , Ֆիլիպէ :

ԳՈՒԹԱՆ. — Պ. Գարեգին Մեծատուրեան ,
չափազէտ-հողագործ՝ վկայեալ Բարիդի Երկրա-
դործին վարժարանին , այս օրերս հրատա-
րակել սկսաւ , Բարիդի մէջ , հողագործական
ամսաթերթ մը , «Գուրթան» անունով : Այս
թերթը պիտի ունենայ նաեւ ճարտա-
արուեստից ու գիտութեանց նուիրուած յօ-
ւածներն եւ պիտի պարունակէ պատկերներ .
Պ. Տիւքլօ , մեծանուն գիտունը եւ «Նշաթի-
թիւ Բաթթօն»ի տնօրէնը , գնահատողական
եւ խրախուսական գեղեցիկ նամակ մը զրկած
է այս առթիւ Պ. Մեծատուրեանին , որ գայն
հրատարակած է իր թերթին առաջին թիւին
մէջ , Մեղի պէս ամէն բանէ առաջ «Երկրա-
գործ» ժողովրդէի մէջ , կրկնադործական թերթի
մը հիմնադրութիւնը իրական ու կարեւոր պէտ-
քի մը գոհացում տուող ձեռնարկ մըն է : Լիա-

լոյս ենք որ Պ. Մեծատուրեանի թերթը պիտի
գտնէ այն յաջողութիւնը որուն արժանի է Տա-
րեկան բաժանորդակցին է 12 ֆրանք . գիմել
հետեւեալ հասցէին .

M. K. Médzadourian

23, Rue de la Collégiale

PARIS

ԿՈՉՆԱԿ. — Պոթժնի մէջ հայերէն շարա-
թարթերը մը հիմնուած է , «Կոչնակ» : Այս հրա-
տարակութիւնը , որուն զլուխը կը գտնուին
Միացեալ Նահանգաց հայ գաղութին բողոքա-
կան տարրին մէջ քանի ներկայացուցիչներ ,
եւ որուն պիտի աշխատակցին օր . Ալիս Սթոն
Պլաքուէլ եւ ուրիշ հայաբն . Ամերիկացիներ ,
շատ լուրջ ու շատ աշխիւ ուղղութիւն մը ե-
րեւան կը բերէ իր առաջին թիւերէն իսկ եւ
անտարակոյս սիրալիք ընդունելութիւն մը
գտնէ հայ հասարակութեան մէջ , Բաժանորդ
գրուել փափագողները գիմելու են հետեւեալ
հասցէին .

Miss Alice Stone Blackwell,

3 Park street ,

U. S. A.

BOSTON, MASS

ՄԱՄՈՒՐԵԱՆ ԵՒ ՏԻԿԻՆ ՏԻՄԱՍԱ. — Լրա-
գիրները ծանուցին Տիկին Տիւսաբը եւ Մատ-
թէոս Մամուրեանի մասը , Ցաւով կ'արատա-
պենք այս լուրը : Ներկա աշխիւ դէմքերն որ
կ'անհետանան : Երկուքն ալ իրենց գործը լրա-
ցուցած էին . եւ իրենց մասը նիւթական պա-
կաս մը չի գոյացնել մեր գրական կեանքին
մէջ , բայց այդ յարգուած դէմքերուն անհրե-
ւութեանցով խորին տխրութիւն մը կը պատ-
ճառէ մեզի : Տիկին Տիւսաբի գրականութիւնը
շատ թերութիւններ ունէր . բայց մեր առա-
ջին կին գրողներէն մին ըլլալու արժանիքն
ունեցաւ ինքը , եւ մեր բարձրեւուն եւրոպաց-
ման , հայ կնոջ դիրքին բարձրացման համար
առաջին ջանքը ընող կնիւք եղաւ ան : Այդ
դերը պիտի չմոռցուի : Մամուրեանի մասով
մտադիր էինք իր յոյսերանին առթիւ հրատա-
րակել ուսումնասիրութիւն մը : Զայն յապա-
ղենք , որովհետեւ կ'ուզէինք քննել Մամուր-
եանի ամբողջ գործը՝ իր հայրենասիրական
ու զաղաքումս մասերով մէկտեղ , եւ ամսած-
ցինք որ այդպիսի յօդուածի մը հրատարակումը
կրնար վնասաբեր ըլլալ Թուրքիա բնակող ան-
ձի մը : Մեր յաջորդ թիւերէն մէկուն մէջ պե-
տի հրատարակենք այդ ուսումնասիրութիւնը :

ՄԱՆՈՒԷԼԵԱՆԻ ՆՈՐ ԱՇԽԱՏՈՒԹԻՒՆԸ. — Փետրուար 9ի շաբաթ օրը Պ. Մաթիաս Տիվալ Կենսաբանական Ընկերութեան հաղորդեց Մանուէլեանի մէկ նոր աշխատութիւնը՝ «վերջաւորական ջգային նեարդները ուղղակի տանիքին կորզին մէջ»:

ՄՏԵՓԱՆ ՀԼՄԱՍ. — Փետրուար 14ի հինգշաբթի իրերկուշաբթի, եռօրի արահին մէջ, Պ. Ստեփան իմաստ, հայազգի գաշակահար մը, նուագահանդէս մը տուաւ, ուր իր հեղինակութիւններէն ըստին չափ դարկաւ: Պ. իմաս, զոր առաջին անգամ իմանալու պատճառով ինքնը կ'ու նենանք, ինքի աշխատութիւնն է եւ չառ ճարտար, չառ փափուկ, չառ նուրբ արուեստագետ մը իր կտորներէն ոմարք, «պէտէօզը» «նօթիւնը», «մաղլուքան», «Ամէնիկնը», դոնարինք են քննել զգայնութեան եւ գերաւնուրբ արուեստի Պ. իմաս, որ հերոսայի մէջ արդէն ծանօթ է եւ երամշտական աշխատին մէջ պատուաւոր տեղ մը կը դրաւ, պէտք էր որ ճանչցուէր եւ զնախառնէր նաեւ իր հայրենակիներէն Այս նուագահանդէսին, միմայն ծրանացիներ կային, եւ հայիւ երեք չորս Հայ: Պ. իմաս մտադիր է տարին անգամ մը Բարիք նուագահանդէս մը տալ, կը յուսանք որ գալ տարի իր ունկնդիրներուն մէջ Պ. իմաս բազմաթիւ Հայեր ունենայ:

Մարտ 16ին Պ. իմաս պիտի մեկնի Լոնտոն ուր հրախորուած է նուագահանդէս մը տալու:

ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ ՀԱՅՈՑ ՀԱՄԱԺՈՐԴԱՎ. — Ամերիկայի Հայերը, նախաձեռնութեամբ Միացեալ-Նահանգացի վերակազմալ Հնչակեան մասնախումբին, վերջերս գումարեցին Համաժողով մը որ որոշեց կազմել միաշուն մարմին մը Ամերիկայի Հայութիւնը ներկայացնող զայն կազմելու համար յանձնարարութիւն մը կարգուած է արդէն: Համաժողովը որոշած է որ այդ մարմինը յիշատակագիր մը պիտի զգէր Պրիմիէր զանադիրն ստորագրող վեց պետութեանց, չնորակալութեան ուղեւ մը «Բրո Ամէնիկ» յի խմբագրութեան եւ միանգամայն դրամական նպատակ, ու Հայերը Ամերիկացուց ճանչցնելու: Հայ աղքատ գաղթականներու, որքերու օգնելու համար ջանքեր պիտի ձեռնարկէ: Կը մայթինք որ այս գեղեցիկ ծրագիրները ծրագրի վիճակի մէջ չմնան:

ՆԱՐԵԿԱՅԻՎՐԱՑ ԾՅՈՐՈՒԱՆ ՄԸ. — «Մեծքիւս ար Ֆրանս» ամսաթերթը իր 1900ի նոյեմբերի թիւին մէջ հրատարակեց Ա. Զօպանեանի մէկ ուսումնասիրութիւնը Գրիգոր Նարեկացիի մասին:

ԳՐԳՐԵՒ ԵՒ ԹԵՐԹԵՐ

— 0 —

ԼԱՐՄԵՆԻ. — Պ. Զեբազ այն մտքերէն է որ երբ անգամ մը «2 անգամ 2ը 5 կ'ընէ» ըսած գտնուին, յախտան պիտի յամառին իրենց ըսածն անհաղատ յայտարարելու: Բայց այս սխառմին գործադրութեանը մէջ, Պ. Զեբազ ի յայտ կը բերէ միամիտ ժողովութիւն մը որ արտապարէ է Այսպէս, տակաւին չի քաշուիր պնդելու թէ Գեղանի Զիպան «պարկեշտ կերպով պարեր է եղեր այն օրը ուր ինքը ներկայ է գտնուեր...»: արգ, այդ աղջկը պարակական թատրոնը մտած էր միմայն պարտի պար պարելու համար, եւ իր ամենէն մեղմ ձեւին մէջ իսկ, այդ պարը պարկեշտ չի կրնար կոչուիլ, Այսպէս նաեւ, Պ. Զեբազ կը գրէ թէ Զանգեզուրի մասին ընդարձակ յօդուած մը հրատարակած չլլալուն միակ պատճառն իր ուսուերէն չգրուելն է: ... Զանգեզուրի հայապաշտպան հրատարակութեանց ու որբախնամ գործունէութեանը մասին ֆրանսացի հաստրակով իտալ տեղեկութիւն տալու համար չիմ կարծիք որ առւեսերէնի խորունկ հմտութիւն մը անհրաժեշտ ըլլայ: մեր մամուլին մէջ բազմաթիւ յօդուածներ հրատարակուած են այդ նիւթին վրայ, եւ ամենէն գիւրդին բանն էր ատունցի քաղցրով կենսագրական մը հրատարակել, Վերջապէս, երբ Պ. Զեբազ կը ջանայ պաշտպանել իր ընթացքը Քալֆախանիին հանդէպ, միեւնոյս մեթոդին է որ միշտ կը գիմէ: չի խոստովանիր թէ այդ միմուր լուրջ դրամասին մը պէս ներկայացուց իր ընթերցողներուն, արուեստագիտական ցերեկոյթի մը երեւոյթը տուաւ «ժողովալի» սրահին մէջ անոր տուած խեղկատակ Համէլէթին, որու վրայ նոյն իսկ «ժողովալ» խոսափեցաւ նկարագրութեան բառ մը հրատարակելէ, ու միշտ անգամ ծանոյց թէ Քալֆախանի մտադիր էր Լոնտոն մեկնիլ «Ճեքլերիի հայրենիքին» մէջ Համէլէթ խաղալու համար, եւ յետոյ ոչ մէկ տեղեկութիւն չտուաւ իր ընթերցողներուն՝ երբ Քալֆախանի, Լոնտոն երթալով, յորդոր ընդունեցաւ Անգլիացիներէն՝ որ Համէլէթ խաղալու տեղ իր մատուցելու իրանքը դարմանելու հող տանի:

Անչուլա «Անահիտ» ընթերցողներէն են երեւակայի որ մտաւ վէճ մը պիտի շարունակեմ այսպիսի սխառմի մը ետեւ ամբառած անիւք մը հետ: Բանախորհ կ'առնուի, եւ արդէն չառ կարեւոր խնդիրներ կան ուսումնասիրուելու, որոնց հաղիկ կը բաւէ «Անահիտ»ի ծաւալը: Միայն, վերջին անգամ ըլլալով, պիտի կրկնենք գիտողութիւն մը զոր արդէն յայտնած եմ Պ. Զեբազին: Իր իրաւունքն է պատասխանել իր մասին յայտնուած դատումներուն: Բայց իր պատասխանները, այդ ռժով մասնաւանդ, լաւագոյն է որ ոեւ է հայերէն թերթի մը մէջ հրատարակէ, փոխանակ մեր ներ-